

Artikel 4. Hoe neem je de leestoetsen af? (deel 4 van 10-delige serie)

Zo op het eerste gezicht lijkt het afnemen van een leestoets niet echt moeilijk. Toch kan er van alles misgaan bij de afname. Ooit deed ik onderzoek naar de afnamefouten bij de AVI-kaarten en daar bleek veel niet te kloppen: niet op tijd voorzeggen, geen goede beoordeling of een woord goed of fout gerekend moest worden, onvoldoende doortoetsen, etc. In dit artikel gaat het over het afnemen van de instructie zoals in de handleiding is aangegeven, het doortoetsen als u volgens de Ci-tomanier werkt, wat doe je als de minuut voorbij is bij de DMT (uitlopen en langslopen), de scoringscodes, het leesgedrag, de analyse en het diagnose/handelingsplanblad.

Een slecht begin

Laat ik beginnen met het laten zien van hoe het niet moet. Bekijk in YouTube het filmpje op het volgende adres: Zie: https://www.youtube.com/watch?time_continue=16&v=so9-1w3AB1o&feature=emb_logo

Zie het filmpje vanaf 5:07 Op het filmpje toont een medewerker van het RID hoe het niet moet. Bij de beoordeling houd ik rekening met het gegeven dat het hier gaat om de afname van de vorige versie van de DMT waarbij kinderen de opdracht kregen vlug te lezen en duidelijk. Ze hoefden toen dus niet nauwkeurig te lezen. Wat gaat hier fout?

1. De instructie lijkt totaal niet op de instructie die volgens blz. 14 van de toenmalige handleiding gegeven moet worden.
 2. De onderzoekskaart ligt bij de aanvang van het onderzoek niet met de blanco zijde boven.
 3. In het filmpje is duidelijk te zien dat de stopwatch ongeveer voor het hoofd van het kind gehouden worden. Dat is onjuist en zal de gespannenheid bij de afname bevorderen
 4. De onderzoeker schrijft en scoort niets. Er is ook geen geluidsopname-apparatuur te zien.
- Kortom; deze manier van toets afnemen is zeer af te raden.

De basisregels voor de toetsafname van de DMT zijn:

1. Zorg ervoor dat het licht genoeg is in de onderzoeksruimte en dat het licht niet schittert op de toetskaarten .
2. Laat kinderen niet te lang turen op een woord en zeg het na 5 seconden turen voor.
3. Als een kind een woord spellend leest en het dat woord niet nog een keer als volledig woord herhaalt, moet u dat woord fout rekenen.
4. Houd je precies aan de instructie van de toets zoals dat in de handleiding bij de toets is aangegeven. Daarbij zijn er twee mogelijkheden, nl. (1) de toetsinstructie zoals in de map van het Cito is weergegeven (2) de instructie voor de redzaamheidsmanier van de toetsafname. Daarbij wordt de instructie –snel– niet gegevens en krijgen de kinderen de opdracht precies te lezen wat er staat. Zie voor deze toetsafname het voorbeeldfilmpje: <https://www.redzaamheidslezen.nl/filmpjes-etc/>
5. Neem de toets, t.a.v. inrichting van de onderzoeksruimte af, zoals is aangegeven op de foto aan het begin van dit artikel. Het kind zit links van de onderzoeker en de stopwatch in de vorm van de stopwatchfunctie op het mobieltje ligt onopvallend en zo ver mogelijk van het kind vandaan.
6. Noteer het leesgedrag door onder de woorden codes te schrijven, waarbij iedereen dezelfde codes hanteert zodat men ook de formulieren van elkaar kan lezen. Ook kan men er voor kiezen om het leesgedrag op te nemen. Een voorbeeld van deze codes is op de volgende pagina te zien.
7. Als de leesminuut voorbij is, is het onverstandig om precies op de minuut nauwkeurig te zeggen dat het kind kan stoppen. Daardoor wordt de afname krampachtig. Zet na een minuut op het scoreformulier een streep onder het laatst gelezen woord. U weet dan waar de minuut voorbij is. Daarna zegt u rustig: „Je mag wel stoppen hoor.”
8. Op het scoreformulier is te zien welke woorden er fout gelezen zijn. De vraag is hoe erg die leesfouten zijn. Ze worden geteld en afgetrokken van het totaal aantal gelezen woorden, maar de vraag is hoe erg die fouten zijn. Dat is te zien door na afloop de fout gelezen woorden nog een keer rustig langs te ‘lopen’. U wijst een fout gelezen woord aan en vraagt het kind het woord nog een keer weer te lezen. Bij het voorbeeld rechts is te zien bij woord 19 dat het kind het bij de tweede lezing weer fout leest. / - / betekent: fout en bij de derde lezing wordt het woord goed gelezen. Dat betekent dat het een hardnekkig probleem is. Bij woord 21 wordt het woord bij tweede aanbieding goed gelezen. Als kinderen bij tweede lezing de woorden goed lezen gaat het bij die woorden om een automatiseringsprobleem en als het bij tweede lezing weer fout wordt gelezen, gaat het om een decodeerprobleem. Ik ben regelmatig kinderen tegengekomen die veel fouten maakten, dus zwak scoorden maar die bij de tweede lezing, als ze er even rustig zonder de druk van de toets naar mochten kijken, al die woorden goed lasen. Ik ben ook enkele kinderen tegengekomen die een EED-label hadden en waarbij ook bleek dat als je de woorden na de toets liet lezen, ze al die woorden goed lasen. Zo blijken er waarschijnlijk veel kinderen ten onrecht het label dyslexie te ontvangen omdat men te rigide naar de totale toetscores keek.

19	wok	/ - /
20	raam	
21	den	/ /
22	baas	/ - /
23	koel	

Doortoetsen bij de AVI-kaarten

In artikel 2 is al aangegeven dat ik de AVI een onbetrouwbare toets vindt omdat:

- het vaak voorkomt dat een kind een bepaald niveau niet binnen de normen leest, maar een volgend niveau wel beheerst.
- het kind te veel leesfouten mag maken.

Maar als u dan toch de AVI-kaart afneemt, is het belangrijk om net zo lang door te toetsen tot u een kaart vindt waarop het kind buiten de tijdsnorm en boven het aantal fouten scoort. Nu wordt er over het algemeen te snel gestopt. Het komt regelmatig voor dat een kind M5 als beheersingsniveau heeft m.b.t. het tempo heeft en t.a.v. de fouten niveau M6 als hoogste beheersingsniveau blijkt te hebben. Door onderscheid te maken tussen het beheersingsniveau voor de tijd en het beheersingsniveau voor de nauwkeurigheid krijgt het leesbeeld van het kind toch meer nuancering en is het meer waarheidsgetrouw. Men moet dus goed doortoetsen.

De leesgedragsanalyse

Onder leesgedrag wordt verstaan HOE een kind leest, leest het vloeien of haperend,

1	klair dl	-1. Kind tuurde lang op het woord, maar nog geen 5 seconden. Goed rekenen. (dl= duurt lang)
2	wens	-2. Kind las: wen. Fout rekenen.
3	griep	-3. Kind las: gr/griep: goed rekenen. Als het kind leest gr/iep (lettergroep lezen) is ook goed!
4	stompt	-4. Kind leest stompt en verbetert niet: fout rekenen.
5	langs v	-5. V betekent voorgezegd en 5 seconden gewacht. Fout rekenen.
6	draf	-6. Woord overgeslagen/niet gelezen: fout rekenen. (streek door het hele woord)
7	klont komt/tont	-7. Andere woorden gelezen dan er staan; fout rekenen.
8	darm 2	-8. Woord twee keer gelezen. Goed rekenen.
9	sneu	-9. Gelezen met verlengde klankwaarde (=zingend lezen): goed rekenen.
10	stroop	-10. Spellend goed gelezen en niet nog een keer weer volledig gezegd, fout rekenen. Spellend fout komt ook voor en is natuurlijk ook fout.
11	krijt	-11. Spellend gelezen en daarna nog een keer 'gewoon' gelezen: Goed rekenen.
12	graag Eh	-12. Kind las eerst: graat en toen goed verbeterd: goed rekenen.
13	strikt i	-13. De i betekent innerlijk of heel zacht spellend gelezen en daarna een keer gewoon luid gelezen: goed rekenen.
14	film h	-14. noteer een h achter het woord als het kind even hapert. Bij het redzaamheidslezen is dat een belangrijk signaal.
15	schraal helm	-15/16. helm toegevoegd: fout rekenen.
16	snuit p	-16. Kind leest spellend s/p/ui/t. Dat is fout. -Een enkele keer komt het voor dat een kind een woord spellend fout leest en daarna 'gewoon' goed leest: goed rekenen. -Ook komt voor: spellend goed gelezen, terwijl het kind daarna het woord fout zegt: fout rekenen.

Fig. 1

Diagnose/handelingsplanblad R-versie			
A. Na afname:		aantal	Techniek
☐	A.1 Woorden weer fout gelezen		3.7
☐	A.2 Woorden nu goed gelezen		2.1 t/m 2.14
B. Kwaliteitsproblemen:		aantal	Techniek
☐	B.1 Turend lezen/duurt lang		1.3, 1.4, 1.5, 2.6, 2.8
☐	B.2 Spellend goed lezen		1.1 t/m 1.6
☐	B.3 Spellend fout		1.1 t/m 1.6, 3.1 t/m 3.7
☐	B.4 Woorden overslaan/toevoegen		3.8
☐	B.5 Zingend lezen		1.3, 1.7
☐	B.6 Problemen met bep. letters		2.7, 3.9
☐	B.7 Woorden twee keer lezen		2.10
☐	B.8 AVI: woorden omgewisseld		3.10
C. Decodeerproblemen:		aantal	Techniek
☐	C.1 Letters/lettergrepen weglaten		3.11
☐	C.2 Letters naar voren/achteren halen dorp/drop		3.11
☐	C.3 Letters/lettergrepen toevoegen		3.11
☐	C.4 Letters/lettergrepen vervangen		3.11
☐	C.5 Voorgezegde woorden		3.12 ook: 1.6, 2.6 en 2.8
D. De kaarteninvloed (Bij DMT):		aantal	Kaart
☐	D.1 Kaart 1 is relatief zwak gelezen		1 t/m 74
☐	D.2 Kaart 2 is relatief zwak gelezen		75 t/m 82, 88 t/m 107
☐	D.3 Kaart 3 is relatief zwak gelezen		121 t/m 424
E. Leest in het algemeen:		aantal	Techniek
☐	E.1 te langzaam		2.1 t/m 2.14
☐	E.2 te onnauwkeurig		3.1 t/m 3.11
☐	E.3 haperend in rij:.....		3.13
☐	E.4 te snel, te gejaagd		3.14

Naam kind:	Geb. datum:										
Afgenomen op:											
Afgenomen door:	Groep:										
Omcirkel afgenomen kaarten:											
DMT: 1A 1B 2A 2B 3A 3B											
(AVI: M3A, M3B, E3A, E3B, M4A, M4B, E4A, E4B, M5A, M5B, E5A, E5B, M6A, M6B, E6A, E6B, M7A, M7B, E7A, E7B, M8A, M8B)											
De DMT-scores											
Scores per kaart: 1:..... 2:..... 3:.....											
Totaal aantal woorden gelezen:..... Aantal fout:..... Totalscore:.....											
Beoordeling redzaamheidsniveau: S-kwalificatie/+0-kwalificatie/anders:											
(Niveau: Eventueel: AVI-scores Geef het nummer van de kaart weer, daarna de tijd en tussen haakjes de norm, dan het aantal fouten en tussen haakjes de norm m.b.t. het aantal fouten.)											
Opmerkingen											
☐ Blokbeheersing ☐ Kind leest op kaart 1 60 woorden of meer (kaart 1-70) ☐ Kind leest op kaart 2 60 woorden of meer (kaart 71-120) ☐ Kind leest op kaart 3 50 woorden of meer (kaart 121 en verder)											
Overzicht oefenkaarten DMT-oefenmap 2018-versie (Vul het vakje van de kaarten die u gaat oefenen.)											
	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
M3	M3	E3	M4	E4	M5	E5	M6	E6	M7	E7	M8
Kaart-nrs:	1-83	84-127	128-196	197-249	250-291	292-329	330-356	357-380	381-398	399-411	412-424

Fig. 2

spellend, turend, onnauwkeurig, etc. In verband met het leesgedrag is het belangrijk om nauwkeurig de aspecten van dat leesgedrag in kaart te brengen. Dat biedt namelijk de mogelijkheid om de specifieke leesbegeleiding voor te bereiden. Op zorgniveau 3 is dat ook een vereiste. Daar staat immers het woord **specifiek** centraal. Links onderaan deze pagina zijn codevoorstellen gedaan om het leesgedrag in kaart brengen. (zie fig. 1)

Diagnose/handelingsplanblad

Tenslotte is het belangrijk de onderzoeksgegevens in het diagnose/handelingsplanblad in te boeken. (Fig. 2, Koning 2018) Op dat blad staan ook de leesbeelden en de leesniveaus aangegeven. Daaraan gekoppeld is ook de aansluitende begeleiding in de vorm van leesbegeleidingstechnieken en leeskaarten aangegeven. Dat scheelt veel zoekwerk.

Literatuur

Koning, Luc (2018) R-versie DMT-oefenmap. Daarle, Pravoo.

Koning, Luc (2019) Werkboek redzaamheidslezen. Daarle, Pravoo.